

Två lappska sagor om ormstenen.

Upptecknade¹ af N. Keyland.

Det var en gång en herre, som såg när ormarna voro samlade till ting, och den störste af dem var kungen eller höfdingen. Han låg i midten och hade framför sig en rund, skinande sten på en flat stenhälla, och bredvid sig på hvardera sidan hade han en rådgifvare. De andra ormarna voro samlade omkring.

Nu är detta en tro och en sägen, som den höge herren hade hört berättas: Ormstenen² äger ett alldeles oskattbart värde. För den kan man få, hvad man vill, och med den kan man komma genom de mörkaste rum, så starkt sken har den. För hvarje gång ormarna sluta sin rådpläging, så försvinna de för en stund från platsen, lämnande stenen kvar. Om han då befinnes utan vakt och tillsyn, betyder det, att ormarna dragit sig tillbaka till enskilda öfverläggningar i den omedelbara närheten. Det är en säker död att då försöka bemäktiga sig den. Men om en vakt är lämnad, som vakar på stenhällan, så är det ett tecken till, att kungen och rådet dragit ett stycke bort och att de andra farit till sina hem.

Det var på den tiden en lappgubbe, som hade en sådan sten, som han inte ville sälja. Han hade berättat för den höge herren, att ormarna hade sina rådplägingar hvarje fredag. Då skulle man passa på, just som de försvinna, och döda vakten, om de lämnat kvar en sådan.

Då begaf sig den höge herren en annan fredag till den plats, där han hade sett ormarna hålla sitt ting, och han red till häst, ty det gällde att fortast möjligt komma undan. Och de voro där äfven då. Just som de försvunno, sprängde han fram och högg med svärdet ormavakten i bitar. Innan bitarna hunnit samla sig och underrätta konungen, att stenen blifvit bortröfvad, hade herren vunnit försprång. Men alla ormarna voro snart varskodda och kommo i hack och häl

¹ Efter lappmannen Anders Nilsson, Mellanskogsfjäll, Frostvikens socken, Jämtland.

² Lappska *germasjen-gerke*.

efter, så att ryttaren hörde, hur det skallrade, först de små och sen de stora. Han hann nätt och jämt hoppa af hästen och komma in i farstun, där hans jungfru väntade, och hon låste dörren och tog nyckeln ur. Han begaf sig genom rummen in i den innersta kammaren, tog nyckeln ur, gömde stenen och kastade sig utmattad af trötthet på fällen.

Men så skulle de inte ha gjort. De skulle inte ha tagit ur nycklarna, ty nu gjorde sig ormakungen smal och kröp in genom nyckelhålen. Han kom slingrandes förbi jungfrun, men rörde henne inte, fortsatte genom alla rummen till det innersta, dödade herren på stället och tog igen sin sten. Sedan gick han genom nyckelhålen samma väg tillbaka.

Det var en gång en gammal fattig lappgubbe, som var hållen för en vis man och klokare än andra. Han var ute och gick. Då fick han se ormar, som hade rådplägnings, och i deras midt låg en rund sten på en flat stenhälla, och den lyste som solen. Närmast därintill voro ormkungen och hans rådgifvare. Lappgubben visste, att om han lyckades få fatt i stenen, så kunde han få för den allt, hvad han ville, ja ända till millioner.

När ormarna hade slutat rådplägningsen och försvunnit, såsom de pläga, så passade han alltså på och tog en pinne af al, som är det mjukaste af alla träd och räckte den åt vakten, som låg vid stenen. Denne rusade på och bröt af tungan i alpinnen, så att giftet blef kvar. Därmed skyndade sig gubben att taga en björkpinne, klöf den i ena änden och körde den öfver hufvudet på orma-vakten, och kastade alltsammans i närmaste myrstack. Tog så stenen, sprang till en lång björk, omkring hvilken han visste det fanns en stor myrstack och klättrade skyndsamt upp i toppen. I en hast kommo alla ormarna förföljandes, främst de små, men allteftersom de kommo, så blefvo de kvädda af myrbetten. Och till sist kom själfve kungen, och han var så lång, att han höll på att räcka ända upp i björkens topp med stjärten. Med knapp nöd kunde lappgubben hålla sig fast, men slutligen blef äfven kungen kväfd af myrorna.

Som en orm inte dör, förrän solen gått ned, måste lappen sitta kvar, och han tordes icke ens stiga ned före nästa soluppgång, men då var han säker. Och han gick hem med sin skatt och fick många anbud, men behöll den till en tid. Till slut lät han öfvertala sig att sälja den och fick så mycket, att han lefde obekymrad i hela sitt lif, och hans barn fingo ett stort arf efter honom.

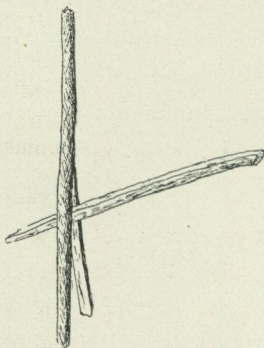

Fig. 2. Ormklip, *germasje-tsaptse*, hvarmed ormar fångas.
När klippen satts öfver ormens nacke, aflägsnas skyndsamt stickan, som håller klyfningen utspänd.

Ett »folkligt» vältalighetsprof från 1778.

Vid ordnandet af Stockholms länsstyrelses till Uppsala landsarkiv öfverlämnade handlingar föll mig i händerna konceptet till ett tal, som 1778 hållits inför rusthållarne vid ett kompani af Lifregementet till häst. Det gällde att förmå dessa att kläda sina ryttare i en ny uniform, »nationella dräkten». Till de sammankomster, som af denna anledning höllos med de rustande, hade landshöfdingen lämnat inom sin ort inflytelserika personer i uppdrag att på lämpligt sätt öfvertyga dem om den nya uniformens företräden. En bland de sålunda utsedde var den nedan nämnde Fredr. Leijonmarek. För att visa, hur han löst uppgiften, insände denne till landshöfdingen sitt tal i koncept med många tacksägelser för det hedrande uppdrag han erhållit. Detta tal är ett i flera afseenden intressant